

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THJSSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

HET KONENBERGERVEEN.

(Vervolg van bladz. 23).

Menige boer uit den omtrek houdt er eenden op na, hoewel er aan de eendensport niet meer zooveel wordt gedaan als vroeger. De menschen hebben geen tijd meer; tijd is geld.... en de eenden vorderen zoo menig uurtje.

Vooreerst leggen de meeste liever in de vrije natuur haar eieren, dan in een kunstmatig nest. Heeft nu iemand een weglegster, dan moet hij 's morgens vroeg uit de veeren, om na te kunnen gaan, waar ze heen vliegt. Dan dient ze nagevolgd te worden en is hij op de plaats gekomen, waar het nest vermoedelijk zit, dan moet hij alle walletjes en polletjes afzoeken. Misschien zal de eend van de eieren opvliegen en dan zijn ze al gevonden. Maar vaak heeft de vogel nog tijd om haar schat te bedekken en dan wordt het een moeilijker geval. Nu moge men door de weglegsters heel wat mooie morgens beleven, onwillekeurig heel wat schoons in de natuur opmerken..... tijd, tijd, tijd is geld.

Gaat het goed met de eenden, dan kunnen er in April best kuikens zijn. Dan worden ook vaak moeder en kroost naar het Konenbergerveen gebracht en daar vrij gelaten. Iedere boer „teekent” zijn eenden in de zwemvliezen; een snede, een gaatje, twee sneden, een snede met gaatje enz. enz. in den rechter of in den linkerpoot, of in beide. Elk heeft een vast teeken. Telkens, vooral des

Zondags (dan heeft men er het beste tijd voor) worden de dieren opgezocht, om te zien, hoe het er mede gaat.

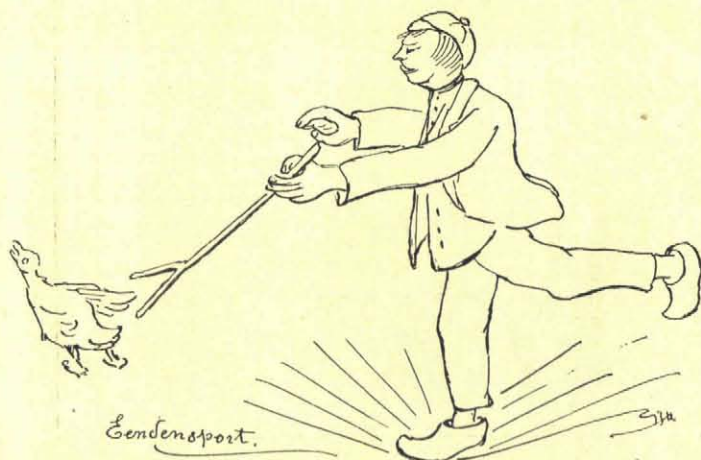
Soms kunnen de kraaien heel wat jong goedje weghalen; de eendenhouders zijn dan ook allen kraaienhaters.

Krijgen de kuikens pennen in de vleugels, dan zijn ze goed, om gevangen en verkocht te worden. De oude kan dan ook weer te huis gehouden worden. De verkoopprijs = zuivere winst, want het voedsel hebben de vogels zelf opgescharreld, maar... „men moet er zoo veel tijd om verloop.”

Het vangen is ook een heele drukte, daarbij wordt een stok gebruikt met een gaffelvormig uiteinde, welk uiteinde men over den hals der te vangen eenden tracht te plaatsen.

En dan, de ergernis! Of is het niet ergerlijk de kraaien en „ander ongedierte” de kuikens te zien weghalen? Of is het niet ergerlijk, als het water zoo hoog wordt, dat men onmogelijk de jongen kan opvangen en men ze ziet verwilderen, zonder er iets aan te kunnen doen? Of is het niet ergerlijk, als de jagers daar loopen met de weitasch vol eenden? Het zal wel niet gebeuren, maar per ongeluk kon er toch licht een grijze tamme eend geschoten worden! Zoo'n jager kan het teeken in de vliezen immers niet zien, hè?

Ik weet niet, wie het eerst op de gedachte gekomen is, om buitenshuis in de wildernis kippen te houden. Maar voor een tien jaar ongeveer begon ik er haast mee. Nergens is er beter gelegenheid, dan „onder aan het veen”, waar elshout in de

jaagten en dennen op de hoogten groeien. We treffen dan ook menige kippenvilla aan, als we een wandeling om het veen maken.

Ook hier geen roosjes zonder dorens.

Men zegt, dat de kippen na een jaar of wat niet zoo goed meer leggen, omdat dan de geheele omtrek door de vogels is afgejaagd en ze dan evengoed gevoerd moeten worden, als te huis. Bovendien: wezels en bunzingen maken vaak goede zaken in zoo'n hoenderhok en ook wel eens de een of andere deugniet onder de menschen.

„Het vorige jaar”, — vertelde Heiïnk, die vlak bij het Konenbergerveen woont, — „hoorden we gedurig, vooral 's avonds en 'smorgens een vreemd geluid. We meenden lang, dat een fabriek in Groenlo dat geluid voortbracht, want we dachten er in het minst niet aan, dat een vogel zoo'n krachtige en zware stem kon hebben.

Eindelijk begonnen er meer over het vreemde geluid te praten en toen zeide de heer Nijenhuis uit Winterswijk, dat er misschien een roerdomp bij ons in de buurt zou zijn. En dat was zoo.

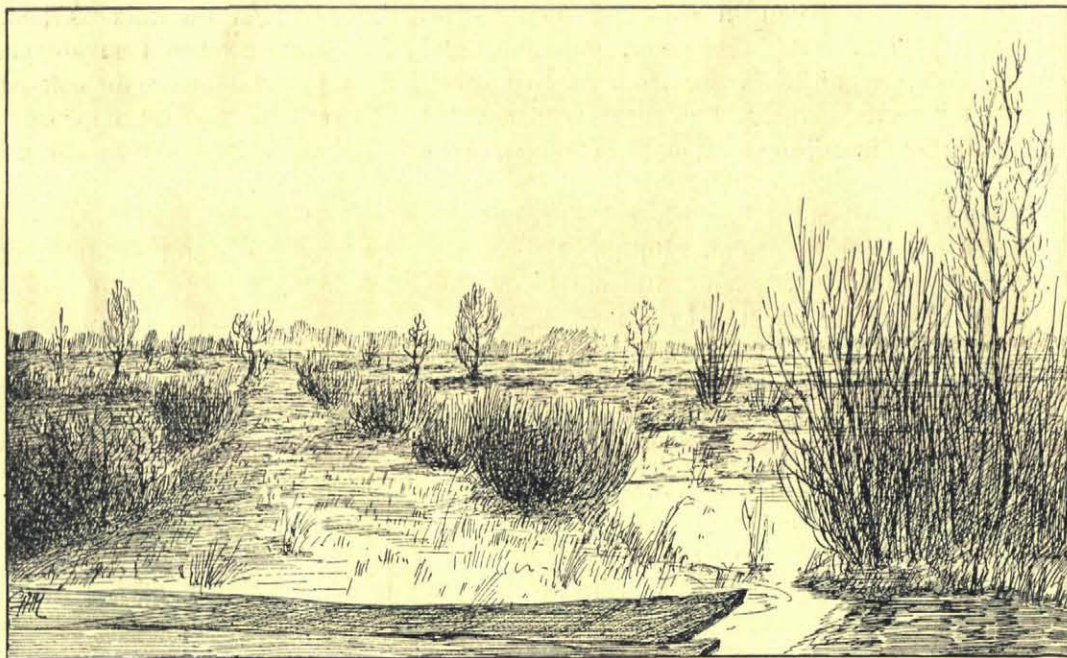
Midden in den zomer wilde een boer uit Meddo met een wagen vol strooisel het veen uitvaren. Plotseling kwam er een groote vogel uit het riet te voorschijn, vloog eerst hem zelf aan en wierp zich toen voor het paard. De boer sloeg hem dood, nam hem mee en gaf hem aan den heer Snijders, directeur der G. N. L. te Winterswijk.

Ook nu zijn er weer roerdampen in de pollen aanwezig. Velen hebben het „hie-hoe” weer gehoord, vooral bij ruw weder. Zelfs 's nachts klinkt het geloei soms door de stilte; ik hoor het vaak, als ik wakker te bed lig.”

We waren met de Paaschvacantie te huis in Corle, slechts eenige minuten van het Kronenbergerveen verwijderd. Ik had me er al op verheugd, in de vacantie weer eens naar hartelust te wandelen, en nu Heiïnk me dat alles van den roerdomp mededeelde, werd mijn verlangen naar het veen nog sterker.

Hoewel ik den volgende morgen al tamelijk vroeg op den Pollendijk was, hoorde ik den vreemden gast niet. Toen een dag later vader, mijn vrouw en ik nog eens het veen opgingen, hoorden ook wij wel veel vogels, en genoten we volop van den zonneschijn, maar de roerdomp zweeg. We besloten toen meer zuidwaarts door de dennen en over de heide te wandelen, om dennekegels te zoeken. Hierin slaagden we opperbest. We vonden niet alleen de vrucht dragers van den gewonen den en van den lork, maar ook de prachtige „appels” van den zeeden.

Zoo we nog wat langer hadden kunnen toeven, zouden we ook den fijnen, den Weymouth den en

De Pollendijk

de jeneverstruik hebben aangetroffen, want zij alle groeien in die streek.

Op onze wandeling ontmoetten we Wamelink, die juist van de „Vragender dijken“ kwam, waar hij eieren had gezocht. Hij zeide niets gevonden te hebben, maar had een ontdekking gedaan; hij had een vos waargenomen op korten afstand. „Ja er zijn vossen in de buurt,“ sprak hij, „die en die hebben er ook een gezien.“

Nu werd het nog al aantrekkelijker, het Konenbergsveen.

Mijn vrouw belooft me den volgenden morgen zeer vroeg te zullen wekken (op me zelf waagde

veen en ook op het veen zelf ophouden. Men kan wel rondom deze streek wandelen en voortdurend het aangenaam klinkende gekoer hooren, nu eens wat harder, dan weer wat zachter.

Altijd denk ik aan de mooie stukken in „het leven der vogels van Brehm“, wanneer ik de korhoenders hoor balderen. Vaak heb ik getracht, de vogels te bespieden, maar zulks valt niet licht te doen. Want, als men op het gehoor afgaat, zal men eerstens veel verder moeten loopen, dan men zoo oppervlakkig zou denken en ten tweede bestaat er veel kans, dat, indien men meent de plek tamelijk spoedig te zullen bereiken, het geluid plotseling

GEZICHT OP 'T VOORDE.

ik me niet te verlaten, daar ik vaak van het afloopen van den wekker niets merk).

Het is nog nauwelijks goed licht, als ik buiten kom. 't Heeft vannacht een weinig gevoren en hier en daar is de grond nog wit. In het Oosten zitten nog een menigte bontgekleurde wolken aan de lucht, waartusschen de stralenbundels der zon doorwerken. Het zal een mooie dag worden.

Al dadelijk word ik door een vink bij huis met een helder lied begroet. Het eerste geluid, dat me voorts opvalt is dat der balderende korhoenders, die zich veel aan den zoom van het Konenberger-

ophoudt, — men zoekt en speurt — en... prrr... prrr... daar vliegen de dieren heen. Men is nog even in de gelegenheid den aan weerszijden fraai omgekrulden staart van den haan te bewonderen, hoort nog een paar schrille schreeuwen en... weg is alles.

Ik begeef me door een laantje en zie terzijde tusschen de stammetjes der dennen en het kreupelhout door reeds in de verte het doel mijner wandeling in de eerste stralen der morgenzon schitteren.

De natuur is ontwaakt.

De meezen vooral zijn erg druk en zingen hun klankvolle, sobere versje. Hier in de omgeving is

deze geheele lustige familie bijna vertegenwoordigd en de kans is niet gering ze alle op een wandeling van een half uurtje te ontmoeten.

Even voorbij de boerderij Manenschijn sla ik rechts af en bevind me op den Pollendijk. Hier bloeit in den zomer de kruisbloem in de drie kleuren blauw, rood en wit. Is het niet eigenaardig, dat juist deze drie kleuren bij meer soorten van bloemen voorkomen, zooals bij het zenegroen en de korenbloem b.v.? De slooten staan dan gevuld met waterviolier en waterranonkel. Nu bloeien er elzen en een enkele wilg. De gagel zal het spoedig doen, maar is nu nog niet zoo ver.

Aan m'n linkerhand strekt zich een wildernisje uit van ongeveer een kwartiertje in omtrek. Er groeien elzen, wilgen, berken, vogelkers, sprakel, jeneverstruiken en een enkele den. Dit is een vogelparadijs, want de kleine zangers worden er zeer weinig gestoord. Wel wordt er nu en dan het hout gekapt, doch, daar het zeer spoedig weer opgroeit en nimmer alles gelijk wordt geveld, blijft het steeds met zijn warnet van struiken, zijn slooten en plasjes een geliefd verblijf voor de gevleugelde vrienden. Ook nu klinken de keeltjes der kleinen zoo helder als ooit.

Zoodra ik het bruggetje over de Veengoot gepasseerd ben en de vergezichten, alle even schoon, zich aan m'n oog voordoen (waaronder het gezicht op 't Voorde, een boerderij, die haar naam dankt aan de ligging tusschen het veen en het goor, waar de overtocht van de gem. Lichtenvoorde naar de gem. Winterswijk alleen mogelijk was), en de zon zoo helder begint te schijnen, vind ik het niet zoo heel erg, dat ik den roerdomp niet hoor.

Een enkele kievit vliegt zwaaiend en tuimelend rond, — grutto's laten het driefvormige geroep weerklinken, het kalme gruto — gruto, het snellere grutegrute — en het haastige gitegitegite, — een groot aantal eenden geven blijk van haar aanwezigheid.

Een eindje den dijk op valt mijn oog op een sukkel van een els. De boom is maar ongeveer 1½ M. hoog en is blijkbaar gedwongen tegen zijn gewoonte te leven. Hij vormde een warnet van kromme takken en takjes en verkeert in kommer-vollen staat. Zou hij merken, dat hij het niet veel jaren meer zal kunnen uithouden en wil hij daarom nog gauw voor een talrijke nakomelingschap zorgen? De geheele plant is beladen met katjes, mannelijke en vrouwelijke van dit en van het vorige jaar.

Rietgörsen vliegen kalm van berk tot berk, van rietstengel tot rietstengel. Een enkele vlinder (schoenlapper) fladdert in den zonneschijn.

Terwijl ik rustig geniet van den frisschen, mooien morgen, hoor ik een zacht geblaf. Ik verheug er me al op een ontdekking te zullen doen. Welke

vreemde vogel zou dat toch doen? Stil ik hoor ook iets plonsen. Geruimen tijd sta ik te turen, zonder iets opmerkelijks te bespeuren. Dan hoor ik opeens het geluid vlak bij me en... 't blijkt door een kikker te worden voortgebracht. Spoedig verneem ik nu overal om me het „geblaf“ der vorsch en ik heb toch een ontdekking gedaan, al is het dan enkel voor me zelf, want, dat de kikkers in het vroege voorjaar blaffen, wist ik nog niet.

Een duif kirt in de verte en nog altijd hoor ik korhoenders.

Van den Pollendijk kan men door kreupelhout, over slootjes en onder dennen heen, langs den zoom van het veen lopen.

Kruip-wilg.

Ik ben nog nauwelijks den hoofdweg dwars overgestoken, of blijf staan, om naar een „koolmeezenliedje“ te luisteren; het klinkt me zoo vreemd toe. Weldra laat zich den zanger zien en blijkt een sierlijk kuifmeesje te zijn.

De zon is intusschen gerezen; het wordt druk in de natuur. Bijen en een enkele hommelen gonzen om de bloeiende wilgekatjes. De meeste zijn nog niet open en de dunne, lange, fraai gebogen twijgen van de kruipwilligen schijnen nog met helder witte parels bezet.

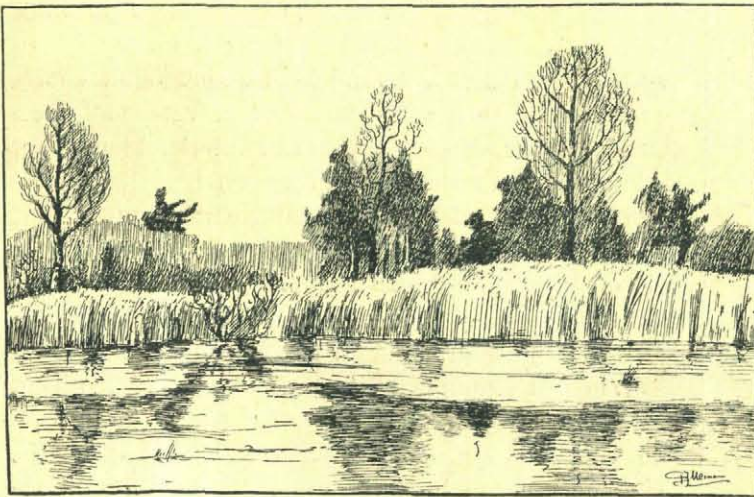
's Morgens in de vroege zijn de vogels veel minder schuw dan overdag. Een lijster zit heel gewoon midden op het pad.

Vergis ik me niet?... is het een aardkluit... een grasbosje? Toch niet. Rs, daar vliegt zij op en zet zich bij haar wederhelft laag in het elshout.

Ik zal even op een bruggetje over de Veengoot uitrusten.

Terwijl ik een paartje rietgorzen met de oogen volg, hoor ik achter me in het water een zacht geplas. Zoo stil mogelijk keer ik me om en zie een alleraardigst waterhoentje in mijn onmiddellijke nabijheid heen en weer zwemmen. Een „lief“ en mooi diertje. Het helrood van het kopje staat best bij het donkere, glanzende pakje. Onwillens maak ik eenig gerucht, het schrift op, ziet me, en weet niet wat te doen op het eerste oogenblik. Spoedig komt het echter tot bezinning en kruipt zoo schielijk mogelijk, doch tevens heel stilletjes het walkantje op en is in een oogwenk verdwenen.

Een eind verder splitst de weg zich in twee veendijken. Eén er van volg ik. Het veenpluis bloeit met bosjes helgele meeldraden. De dijk is verder begroeid met eenige familieleden der heideachtigen. Dicht bij het water staat de andromeda, waaraan in den zomer zulke mooie bloempjes prijken. Wat hooger tegen de helling komen de

Het »Ezzele«, een gedeelte van het Konenbergervveen.

struik- en dopheide veelvuldig voor. Hier en daar vormen de stronkbessen gansche bosschen. Als kinderen smaakten ons de bessen overheerlijk, maar als we er nog al veel van aten, kregen we vaak pijn in het lijf. Ook de gewone boschbes en de roode boschbes komen voor. Van de laatste worden hier vaak de bessen gezocht om ze in de steden, vooral in Duitschland te verkoopen.

Weldra ben ik nu ongeveer in het midden van het Konenbergervveen. Hier is het zoo woest en eenzaam, dat men zich gemakkelijk verbeelden kan eenige eewen vroeger te leven, toen ons land nog onbewoond was. Hoeveel pinkpillen zouden er niet minder geslikt worden, als elk gedwongen was hier om de twee weken een dag te slijten.

Een paar witte kwikstaartjes treft men in deze buurt haast altijd aan. Eenige kraaien nestelen er in de berken.

Het gaat nu niet, dwars door het veen verder te loopen, daar er te veel water is. In droge zomers kan dit soms wel, ofschoon het altijd moeilijk is en gevaarlijk tevens, vooral, omdat er zoo veel dichtgegroeide kolken zijn, die oogenschijnlijk begaanbaar schijnen te wezen. Als men er over loopt, buigt de grond onder de voeten. Breekt de bovenste laag door, dan zinkt men in de diepte, de opening sluit zich weder en..... afgeloopen.

Ik keer dus een eind langs denzelfden weg terug, sla dan rechts af en ben in de streek, waar geen veen meer zit en de leemachtige bodem een weelderigen plantengroei in het leven riep. Hier wordt ieder jaar meer land ontgonnen.

Kijk, op den bodem hier staat een geschiedenis afgedrukt (het spoor van reeën en de voetstap van een man er overheen; een strooper?) Stroopers kunnen hier nog wel eens hun slag slaan... maar ook de jachtopzieners. Menige jonge boer heeft in deze streken het: „In naam der Koningin, ontholt den dag van vandage maar!“ moeten hooren.

Hoogerop groeien dennen.

Ha! daar zie ik al een vos... of?...

Haastig loop ik voorwaarts en ben weldra bij een akkertje midden in het bosch. Daar zie ik m'n vos. Maar het is er geen... 't is maar een hond. Zie daar komt er nog een.

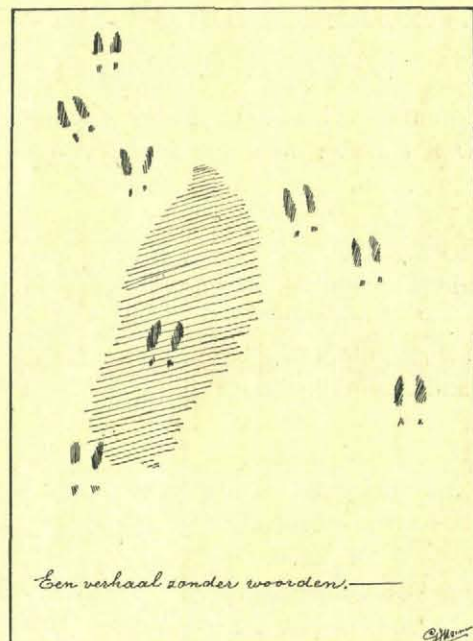
De beide dieren rennen wat ze kunnen de „wildernis“ in. Het zijn verwilderde beesten. Voor een paar jaar kwamen er ook al een paar voor. Ze zwierven overal rond en maakten menig konijntje, menig haasje en menig kipje buit. Zelfs werden ze ten slotte zoo brutaal, dat ze de schapen in de weilanden verscheurden.

Later zijn ze door den jachtopziener uit Vragender doodgeschoten.

Wat kan onze trouwe huisvriend door verkeerden omgang spoedig ontaarden in een woest roofdier!

Nu en dan hoor ik een fazant schreeuwen en nog steeds balderen de korhoenders, gedurig vliegen snorrend een paartje patrijzen op. Ze zijn nu gepaard, hetwelk volgens de boeren gebeurt in den nacht volgende op Lichtmis. Dit zal wel niet zoo precies uitkomen, al wordt wel om dien tijd ongeveer de bruiloft gevierd.

't Is toch een prachtige familie, die der hoenderachtigen, met de vreemde kopversieringen, de pronkstaarten en de luide stemmen, welke in een groote ruimte, in de vrije natuur, verre van onaangenaam klinken.

Een verhaal zonder woorden.

Iets naar het Noorden draaiend, nader ik het veen weder. Kreupelhout, dorens en kamperfoelie zijn langs den kant van den weg, dien ik nu bereik, tot een haag dooreen gegroeid. De elsen begint te ontbotten, de dorenstruik is al een eindje verder

terwijl de kamperfoelie de jonge blaadjes al heeft uitgespreid. Is het niet wonderlijk, al is het een gewoon verschijnsel, het teere groen uit die schijnbaar dorre takken te zien ontspruiten?

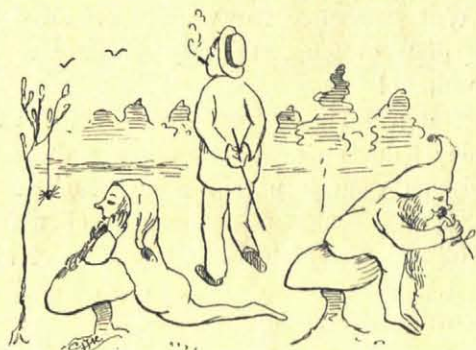
Lijsteis fluiten haar plechtig lied en roodborstjes zingen zoo aardig als ooit.

Op het Konenbergrerveen hoor ik den klaagtoon der wulpen en het welluidende geroep der tureluurs..... de roerdomp zwijgt...

De morgen is voorbij.

Reeds snoeren korhoenders van de balderplaatsen huiswaarts, het gezang der vogels wordt zachter, de zon rijst hooger...

Ik zal in de zomervacantie nog eens gaan wandelen, om den roerdomp te hooren en den vos te zien.

Lintelo.

G. J. MEINEN.

DE LEVENDBARENDE MOERASSLAK.

(*Vivipara contecta* Mill).

Wie kennis wil maken met het fraaie weekdier, welks naam aan het hoofd van dit opstel staat, moet, gewapend met een schepnet, zijn geluk beproeven in een sloot of vaart met slijkerigen bodem en vooral goed diep scheppen. Doet hij dit, dan heeft hij veel kans, onder tal van andere slakken, ook *Vivipara contecta* buit te maken. Dit bijzondere mooie dier bezit, in volwassen toestand een kegelvormig uit een zes- of zevental windingen bestaand huisje, dat 40 m.M. hoog en 30 c.M. breed kan worden. Het is weer evenals dat der meeste slakken, rechts gewonden. De kleur ervan loopt nogal uiteen; zij kan van helderhoornkleurig variëren tot

een olijkleurig bruin. Ook is deze slak heel vaak begroeid met een dicht algenkleed, hetgeen niet te verwonderen is, want zij houdt zich bijna voortdurend op in den slijkerigen bodem van slooten en poelen, waar het wemelt van allerlei kiemen en microben. Over de schelp van een ideaalgekleurde *vivipara* loopen drie donkerbruine banden, die echter, naar mijn ervaring minstens evenveel maal ontbreken, als op het appèl aanwezig zijn. Doch hoe ook getint, de schelp van dit weekdier, is altijd fraai en het diertje altijd een sieraad voor een aquarium.

Wie een exemplaar dezer diersoort ziet kruipen, zal opmerken, dat het een ovaal plaatje draagt op de rugzijde van den voet. Dit is het dekseltje. De dienst ervan blijkt terstond als men het diertje aanraakt; dan vouwt zich de voet op, het lichaam trekt zich terug en het tamelijk sterke hoornplaatje sluit nauwkeurig de opening van het huisje af. *Vivipara* is zodoende heel aardig beschut tegen aanvallen van buiten, vrij wat beter dan de andere waterslakken.

Nog een ander voordeel heeft de moerasslak; zij behoeft nl. nooit als de andere boven te komen om adem te scheppen. Zij maakt toch deel uit van de groep der kieuwslakken, die, zooals de naam al aanduidt, ongeveer op dezelfde manier adem halen als de visschen. Vandaar, dat zij weken, maanden achtereen verblijf houdt op den bodem der slooten. Slechts bij warmen zonneschijn kruipt zij omhoog langs de waterplanten om zich een weinig aan de oppervlakte te gaan vermeien.

Strekt deze slak zich uit haar huisje, dan ziet men een donker gekleurd, met talloze goudgele stippen bezaaid lichaam, een slurfvormig snuitje, twee lange sprieten en twee korte steeltjes, aan de buitenzijde hiervan, die de oogen dragen. Onophoudelijk is zij bezig; de algen van de glaswanden van

